

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ЄРМОШЕНКО АНАСТАСІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК [368.03:336.71](043.3)

МЕХАНІЗМ ІНТЕГРАЦІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З БАНКАМИ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Суми – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор *Козьменко Ольга Володимирівна*, Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, професор кафедри економічної кібернетики.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор *Гаманкова Ольга Олексіївна*, Державний вищий навчальний заклад “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, завідувач кафедри страхування;

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України *Ковальчук Трохим Тихонович*, Київський університет ринкових відносин, завідувач кафедри фінансів і банківської справи;

доктор економічних наук, професор *Кравчук Ганна Вікторівна*, Чернігівський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, професор кафедри фінансів.

Захист дисертації відбудеться “___” листопада 2012 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий “___” жовтня 2012 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Фінансовий ринок на сучасному етапі характеризується інтенсифікацією інтеграційних процесів. Інтеграція учасників фінансового ринку може розглядатись у декількох аспектах: як об'єднання видів діяльності та розбудова організаційних відносин; як об'єднання фінансових установ, що передбачає об'єднання капіталів та спільне використання ресурсів; як форма взаємодії між постачальниками фінансових послуг і споживачами на основі поєднання бізнес-процесів, пов'язаних з управлінням інформаційними, фінансовими та трудовими ресурсами. Для фінансового ринку України інтеграція є порівняно новим явищем, тому єдиного підходу до формування її ефективного механізму поки що не запропоновано.

Особливе значення має механізм інтеграції страхових компаній (СК) із банками, оскільки останні займають монопольну позицію на фінансовому ринку за обсягами надання послуг та капіталізації. В цілому вітчизняний фінансовий ринок характеризується переважанням обсягів діяльності банків над небанківськими фінансовими установами, в тому числі над страховими компаніями. Це не дозволяє останнім повністю реалізовувати їхні інвестиційні функції, а також стримує формування довіри споживачів до фінансового ринку. Саме тому визначення засад для формування механізму інтеграції страхових компаній з банками (ІСКБ) є однією зі складових подальшого розвитку фінансового ринку України.

Питання інтеграції страхових компаній з банками на фінансовому ринку досліджуються у світовій та вітчизняній науковій літературі. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів інтеграції цих фінансових установ зроблено такими зарубіжними науковцями і практикаками: Дж. Бойд (J. Boyd), Л. Ван ден Берг (L. Van den Berghe), Р. Вутіленен (R. Voutilainen), Ж.-П. Даніель (J.-P. Daniel), С. Девіс (S. Davis), Дж. Джонсон (J. Johnson), Р. Дюран (R. Durand), Н. Женете (N. Genetay), Дж. Д. Каммінс (J.D. Cummins), М. Крістеа (M. Cristea), Г. Крукс (G. Crooks), С. Лампкін (S. Lumpkin), Ш. Мажор'є (Ch. Marjorie), Є. Марсілія (E. Marsiglia), С. Стайкоурас (S. Staikouras), І. Фалаутано (I. Falautano), Д. Херолд (D. Harold), Т. Хошка (T. Hoshka), Р. Дж. Херрінг (R. J. Herring); Т. В. Бут, І. М. Кожевнікова, С. А. Кузнецов, Г. О. Романова та ін.

Серед вітчизняних науковців, які присвятили свої дослідження проблемам даної сфери, слід виділити таких: з питань дослідження складових процесів інтеграції в діяльності банків і страхових компаній та форм інтеграції – Л. Є. Альошина, Р. Р. Арутюнян, К. В. Багмет, В. Д. Базилевич, З. М. Васильченко, О. О. Гаманкова, Н. Л. Іващук, Ю. М. Клапків, О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Г. В. Кравчук, В. М. Кремень, С. С. Осадець, Л. С. Співак, В. М. Фурман, І. О. Школьник; з питань державного регулювання інтеграції фінансових посередників – Т. А. Васильєва, Н. М. Внукова, І. І. Д'яконова, Т. Т. Ковальчук, В. В. Корнеєв, О. С. Ніколаєва, Р. Б. Сабодаш, Н. П. Шульга; з питань вивчення ризиків інтеграції фінансових посередників та їх попередження – М. С. Клапків, О. Д. Колотило, Т. А. Ротова. Разом з тим в існуючих публікаціях недостатньою мірою висвітлено проблему саме формування механізму інтеграції страхових

компаній з банками, що підкреслює актуальність теми дослідження і обумовило його мету.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась у рамках програм проведення науково-дослідних робіт Київського національного торговельно-економічного університету (“Механізм страхового захисту національної економіки України в умовах світових трансформацій” – номер державної реєстрації 0110U002490, “Система державного управління ризиками в фінансово-кредитній сфері” – номер державної реєстрації 0110U002495); Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” (“Формування страхового ринку України в контексті сталого розвитку” – номер державної реєстрації 0107U01213) і Національної академії управління (“Дослідження і розробка засад впливу банків і страхових організацій на зниження тіньових грошових потоків” – номер державної реєстрації 0712U001998).

У науково-технічні звіти за зазначеними темами включено пропозиції автора щодо: систематизації світового досвіду взаємодії СК і банків та основних форм їх інтеграції; способів підвищення ефективності інтеграції між страховим і банківським ринками на основі розробки концепції подальшого розвитку інтеграції СК і банків в Україні; складових системи державного регулювання інтеграції СК з банками; класифікації ризиків інтеграції СК з банками; інструментів управління ризиками інтеграції СК з банками; чинників неплатоспроможності і банкрутства СК у контексті їх інтеграції з банками.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка концептуальних і теоретико-методологічних засад формування та подальшого розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні.

Для реалізації поставленої мети було поставлено і вирішено такі взаємопов'язані завдання теоретичного, методологічного і практичного характеру:

- дослідити генезис наукових поглядів, сформувані теоретичні і методологічні засади ІСКБ;
- обґрунтувати концептуальні засади і складові механізму інтеграції страхових компаній з банками;
- дослідити сучасні стратегії інтеграції СК і банків, визначити місце інтеграції фінансових послуг в системі взаємовідносин цих фінансових установ;
- систематизувати змістовне навантаження видів державної політики щодо інтеграції СК з банками, виявити підходи до державного регулювання інтеграції цих фінансових установ;
- обґрунтувати напрямки і заходи щодо захисту прав споживачів в контексті інтеграції страхових компаній з банками;
- поглибити наукові уявлення щодо основних форм ІСКБ;
- поглибити наукові підходи до управління ризиками в розрізі різних форм інтеграції страхових компаній з банками, а також інструментів попередження і нейтралізації ризиків інтеграції СК з банками;

- розробити підходи до формування показників оцінювання інтеграції СК з банками, виявити чинники розвитку механізму інтеграції цих фінансових установ;
- обґрунтувати організаційно-економічні засади розвитку механізму ІСКБ в Україні і визначити шляхи забезпечення ефективного функціонування цього механізму.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин між страховими компаніями і банками в процесі їхньої інтеграції, а також страховими компаніями, банками і регуляторними органами стосовно організації процесів інтеграції.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади і науково-методичне забезпечення формування механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною базою дослідження є фундаментальні положення теорії фінансів, страхування, банківської справи, сучасні концепції державного нагляду і регулювання фінансового ринку, ризик-менеджменту і корпоративного управління, а також теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених щодо фінансової конвергенції, інтеграції фінансових послуг, банківського страхування.

Для вирішення поставлених у дисертації завдань застосовано методи теоретичного узагальнення і порівняння – при формулюванні наукових положень, уточненні і систематизації понятійного апарату механізму інтеграції страхових компаній з банками; економіко-статистичні методи, зокрема статистичний і графічний аналіз – для проведення аналізу тенденцій інтеграції СК з банками та дослідження форм їх інтеграції в Україні і за кордоном; експертних оцінок – для оцінювання взаємозв'язку між критеріями і формами інтеграції СК з банками в контексті досягнення поставлених стратегічних цілей; системний та комплексний підходи – для розробки й обґрунтування складових механізму інтеграції СК з банками; економіко-математичні і експертні методи – при розробці наукових підходів до формулювання показників оцінювання інтеграції діяльності СК і банків; інституціонального аналізу – для дослідження і формулювання положень щодо побудови складових державного регулювання інтеграції СК з банками, а також складових захисту прав споживачів фінансових послуг в контексті їхньої інтеграції.

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання діяльності страхових компаній, банків, фінансових конгломератів і фінансового ринку; статистичні дані і нормативні акти Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку України, Організації економічного розвитку і співробітництва, Міжнародного валютного фонду, Міжнародної асоціації наглядових органів у сфері страхування, Світового банку, Базельського комітету з питань банківського нагляду, міжнародних асоціацій страхового і банківського бізнесу; звітні дані банків і страхових компаній; теоретичні та науково-

методичні дослідження з питань функціонування страхових компаній, банків, фінансових конгломератів і фінансового ринку.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у вирішенні наукової проблеми концептуального і теоретико-методологічного забезпечення формування і подальшого розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками. Наукові результати та основні положення дослідження, які характеризуються науковою новизною, отримані особисто автором і виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

- систематизовано, формалізовано і запропоновано для реалізації комплекс напрямів розвитку механізму ІСКБ в Україні на основі застосування ключових (базових) інструментів управління інтеграцією (державне регулювання інтеграції, інформаційно-аналітичне забезпечення, корпоративне управління, управління ризиками інтеграції) та інструментів підвищення ефективності інтеграції на суб'єктному (пруденційний нагляд, захист прав споживачів фінансових послуг, управління ризиками інтеграції з боку страхового ринку, а також ризиком ліквідності, операційним і кредитним ризиками) і об'єктному рівнях (розширення асортименту фінансових послуг, налагодження дистрибуції фінансових послуг, знаходження нових клієнтських сегментів, розробка системи оплати праці і мотивації персоналу);
- визначено та обґрунтовано концептуальний підхід і методологію щодо формування стратегії ІСКБ, що зроблено на основі застосування наступних критеріїв: (а) стратегічних (адаптивність корпоративної культури, ефективність системи корпоративного управління, досягнення синергетичних ефектів від інтеграції, стабільна репутація); (б) операційних (розвинутість каналів дистрибуції, використання новітніх технологій взаємовідносин з клієнтами, застосування методів ризик-менеджменту; дієвий фінансовий менеджмент, сприяння підвищенню вартості корпоративного бренду); (в) ринкових (економічне зростання, сприятливе демографічне, регуляторне і податкове середовище);
- сформовано склад та формалізовано особливості функціонування елементів механізму ІСКБ в Україні, серед яких ідентифіковано: суб'єкти (страхова компанія, банк) і об'єкти інтеграції (фінансові послуги, стратегії інтеграції, бізнес-процеси); форми інтеграції (угода про дистрибуцію, угода про спільну діяльність, утворення нової СК, купівля банком СК або навпаки, утворення фінансової холдингової групи); інструменти управління інтеграцією (організаційно-економічні, нормативно-правові, соціальні). Визначено місце та завдання інтеграції СК з банками на вітчизняному фінансовому ринку;

удосконалено:

- методичний підхід до формування та розрахунку показників оцінювання рівня ІСКБ, які поділено на дві групи: (1) показники оцінювання динаміки інтеграції СК з банком, що надає можливість аналізувати тенденції розвитку банківського каналу продажу страхових продуктів; (2) показники оцінювання

фінансового стану СК в контексті інтеграції з банком. Інтерпретація значень показника дозволяє банку для: низького рівня інтеграції – приймати рішення щодо відбору СК для подальшої інтеграції; середнього рівня інтеграції і повної інтеграції – відстежувати динамічність розвитку та фінансову стабільність СК до і після інтеграції, а також проводити ранню діагностику порушень у функціонуванні самого банку;

- науково-методичні засади планування страховою компанією процесу інтеграції з банком на основі вибору відповідної стратегії та оцінювання критеріїв досягнення стратегічних цілей. Виділено альтернативні стратегії, спрямовані на реалізацію цілей інтеграції, запропоновано матрицю оцінювання взаємозв'язку між критеріями і формами ІСКБ;
- формалізацію шляхів забезпечення ефективного функціонування механізму інтеграції СК з банками, до яких віднесено: (1) оптимізацію організаційної структури; (2) налагодження управління операційними і кредитними ризиками СК; (3) формулювання складових оплати праці і мотивації співробітників у контексті дистрибуції фінансових послуг; (4) створення системи розподілу центрів продажу фінансових послуг. Це надасть можливість використовувати конкурентні переваги кожного з учасників інтеграції;
- наукове обґрунтування сутнісних характеристик фінансового конгломерату (ФК), серед яких пропонується зосередити увагу на таких: залучення для утворення ФК декількох юридичних осіб і холдингових об'єднань (з метою використання ефекту масштабу); домінування банку у складі ФК (в цілях підвищення прибутковості діяльності і розширення бази для розрахунку власного капіталу); прагнення до надання унікальних послуг із превалюючими характеристиками материнської компанії (завдяки задоволенню індивідуальних потреб різних груп споживачів); визначення напряму від надання традиційних банківських, страхових та інших фінансових послуг до фокусування на окремих групах клієнтів;
- методичні засади побудови програмного комплексу ІСКБ (у формі об'єднання інформаційно-технологічних рішень обох установ або створення нового інформаційного комплексу на основі програмного забезпечення банку) як невід'ємної складової інформаційно-аналітичного забезпечення механізму інтеграції СК з банками. Це надасть можливість забезпечити автоматизацію бізнес-процесів інтеграції, формування єдиної комплексної бази даних клієнтів та супроводження процесів обліку операційної діяльності зазначених фінансових установ;
 - набули подальшого розвитку:*
- концептуальні засади застосування загальних принципів інтеграції при плануванні стратегії ІСКБ в таких сферах управління, як: організація структури управління, корпоративна культура, досвід щодо управління інтегрованими структурами, дистрибуція фінансових продуктів, визначення цільових сегментів ринку, організація фінансового менеджменту. Врахування цих принципів

сприятиме формуванню цілісного підходу до стратегічного управління і державного регулювання ІСКБ;

- визначення економічного змісту поняття “банківське страхування” як взаємодії СК з банками на основі інтеграції їхньої фінансової, маркетингової, технологічної та інших видів діяльності, основною метою якого пропонується вважати отримання синергетичного ефекту від координації продажу, об’єднання страхових і банківських продуктів, використання спільних каналів продажу, розробки нових фінансових продуктів. На відміну від існуючих трактувань, виділено: організаційний підхід – дозволяє виявити форми інтеграції СК і банків за різним її ступенем; продуктовий підхід – дозволяє визначити результат інтеграції у вигляді кінцевого фінансового продукту; розподільчий підхід – дозволяє встановити канали дистрибуції фінансових продуктів;
- наукові засади розмежування видів фінансових послуг на: (1) стандартні – реалізуються за допомогою перехресного продажу, передбачають найнижчий рівень інтеграції та пристосованості до конкретних вимог споживача, характеризуються обмеженістю застосування консультативних послуг та найменшим ступенем доданої вартості для клієнта; (2) комплексні – надаються при середньому рівні інтеграції і пристосовані до конкретних потреб клієнта, мають супутні консультативні послуги та додану вартість; являють собою набір послуг СК і банків, що користуються найбільшим попитом у споживачів; (3) інтегровані – характерні для найвищого рівня інтеграції і передбачають консультативні послуги, що збільшують їхню додану вартість для клієнтів. Запропонований підхід дозволяє встановити розподіл повноважень між працівниками СК і банку на різних етапах дистрибуції фінансових послуг;
- визначення чинників впливу на розвиток банківського страхування, а саме: зовнішніх (законодавчі і податкові норми, рівень розвитку банківського і страхового ринків, вагомість альтернативних каналів дистрибуції на фінансовому ринку, світові тенденції інтеграції СК з банками) і внутрішніх (організаційна структура управління, внутрішні інформаційні технології і мережі, ступінь ускладненості фінансових продуктів, канали дистрибуції фінансових продуктів). Існуючі класифікаційні ознаки банківського страхування доповнено такими: способи дистрибуції (розповсюдження) банківсько-страхових продуктів; тип кінцевого страхового/спільного продукту; доступ до клієнтської бази банку; обслуговування договорів за проданими полісами;
- рекомендації щодо захисту прав споживачів фінансових послуг в контексті ІСКБ, серед яких формалізовано і обґрунтовано, зокрема: запровадження страхових гарантійних схем (як способу надання компенсацій певної частини фінансових втрат від неплатоспроможності страхової компанії) і фінансового омбудсмена (як альтернативного судам способу вирішення суперечок між клієнтами і фінансовими установами);

- упорядкування підходів до побудови органів регулювання ринків фінансових послуг (ОРРФП) шляхом виокремлення консолідованого підходу (передбачає організацію діяльності ОРРФП щодо здійснення нагляду і регулювання за банківським і страховим ринками, а також ринком цінних паперів) та секторального (окремі ОРРФП регулюють страховий і банківський ринки), що сприятиме покращенню державного регулювання і нагляду за фінансовим ринком.

Практичне значення одержаних результатів. На основі узагальнення теоретичних положень і досліджень автора запропоновано рекомендації щодо вдосконалення державного регулювання процесів інтеграції страхових компаній з банками, управління ризиками інтеграції, інформаційно-аналітичного забезпечення і показників оцінювання інтеграції, які повинні сприяти подальшому розвитку фінансового ринку України, підвищенню ефективності функціонування механізму інтеграції страхових компаній з банками.

Пропозиції автора щодо побудови органу регулювання ринку фінансових послуг в частині регулювання взаємовідносин страхових компаній з банками та рекомендації щодо запровадження необхідних механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг в контексті інтеграції страхових компаній з банками використані у роботі Міністерства фінансів України (довідка від 13.12.2010 № 01040/11-13).

Рекомендації щодо гарантійних схем і позасудового розв'язання суперечок між споживачами і фінансовими установами в контексті інтеграції страхових компаній з банками, пропозиції в частині управління ризиками інтеграції страхових компаній з банками використано Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України при розробці Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні, реалізації плану заходів на виконання зазначеної Концепції, а також при розробці проекту Стратегії розвитку небанківського фінансового сектора до 2015 р. (довідка від 24.12.2010 № 17022/34-10).

Пропозиції щодо складових інформаційно-аналітичного забезпечення інтеграції страховиків з банками, індикаторів розвитку банківського страхування, параметрів результативності взаємодії страхових компаній з банківськими установами, напрямків подальшого розвитку асортименту страхових послуг, що реалізуються через банківський канал, прийняті до впровадження у практичній діяльності РД “Київ-Сіті” СК “Країна” (довідка від 11.01.2011 № 19-04/03).

Рекомендації щодо чинників неплатоспроможності і банкрутства страхових компаній з точки зору їх інтеграції з банками, управління ризиками взаємодії страхових компаній з банками при середньому рівні інтеграції, елементів системи розподілу центрів продажу між менеджерами з реалізації фінансових продуктів в контексті інтеграції страхових компаній з банками, напрямків розвитку асортименту страхових продуктів, що реалізуються через банківський канал продажу, прийняті до використання у практичній діяльності ПАТ “Комерційний Індустріальний Банк” (довідка від 01.03.2011 № 1-172/1-2011).

Основні положення та рекомендації дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Київського національного торговельно-економічного університету під час викладання дисциплін “Страховий менеджмент” (довідка від 03.11.2011 № 2444/22) та в навчальному процесі ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін “Фінансове посередництво”, “Ринок фінансових послуг”, “Страховання”, “Фінансовий ринок” (акт від 15.04.2011).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до теоретико-методологічного і практичного забезпечення розвитку дієвого механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні. Наукові результати, які виносяться на захист, отримані здобувачем особисто і знайшли відображення в опублікованих роботах. Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, вказано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження оприлюднені на наукових і науково-практичних конференціях і семінарах, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції “Розвиток фінансово-правового забезпечення сучасної економіки” (м. Донецьк, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми і перспективи розвитку підприємництва в Україні” (м. Ялта, 2008, 2009 р.); II Міжнародній конференції “Страховання з позиції викликів XXI ст.” (м. Чернево, Польща, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми формування нової економіки XXI століття” (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); Міжнародному науковому семінарі “Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та екології” (м. Київ, 2007, 2009 р.); Міжнародній конференції Європейської федерації страховиків і перестраховиків “Глобальні уроки від глобальної кризи” (м. Брюссель, Бельгія, 2009 р.); XXV Міжнародному семінарі Женевської асоціації “Регулювання і нагляд у сфері страхування” (м. Монтре, Швейцарія, 2009 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції “Інноваційні процеси і корпоративне управління” (м. Мінськ, Білорусь, 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України” (м. Київ, 2010 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні тенденції в економіці і управлінні: новий погляд” (м. Новосибірськ, Росія, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми економіки” (м. Київ, 2008–2010 рр.).

Публікації результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано 37 наукових праць, у тому числі 1 індивідуальна монографія обсягом 28,13 друк. арк., 27 статей видано у наукових журналах і збірниках наукових праць (з них 3 у співавторстві), які визнані ВАК України фаховими з економічних наук, 8 публікацій (з них 1 у співавторстві) у матеріалах конференцій, а також 1 публікацію в інших виданнях. Загальний обсяг робіт складає 44,96 друк. арк., з яких 44,12 друк. арк. належать особисто автору.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота включає вступ, п'ять розділів, 25 підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Її загальний обсяг становить 455 сторінок. Робота містить 43 рисунки (з них 4 на окремих сторінках) на 44 сторінках, 65 таблиць (з них 8 на окремих сторінках) на 50 сторінках, список використаних джерел із 355 найменувань на 26 сторінках, 8 додатків на 35 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено сутність та стан наукової проблеми, її значущість, сформульовано мету і завдання роботи, визначено предмет і об'єкт дослідження, висвітлено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі **“Теоретичні і методологічні основи механізму інтеграції страхових компаній з банками”** обґрунтовано теоретичні засади функціонування механізму інтеграції страхових компаній з банками, досліджено основні передумови розвитку таких інтеграційних процесів, та вплив СК і банків на стабільність фінансового ринку, виявлено сучасні стратегії інтеграції страхових компаній з банками.

В результаті аналізу позицій науковців встановлено, що при розгляді інтеграції СК і банків її необхідно розглядати як: (1) спосіб підвищення вартості (егалітарний, ієрархічний підхід); (2) спосіб об'єднання економічних агентів (гомологічний підхід і підхід взаємозалежності); (3) спосіб обміну між частками і цілим.

Під інтеграцією СК з банками у роботі запропоновано розуміти процес їхньої взаємодії, результатом чого є досягнення єдності і цілісності бізнес-процесів, пов'язаних із задоволенням інтересів власників, держави і споживачів. Результати процесів об'єднання певних об'єктів знаходять своє відображення у відповідних формах інтеграції.

З метою узагальнення понятійно-категоріального апарату ІСКБ розглянуто процеси їх консолідації, конвергенції і кооперації (рис. 1).

У роботі інтеграцію пропонується розглядати як процес, що поєднує в собі декілька спрощених її форм одночасно.

Автором пропонується форми інтеграції класифікувати за їх рівнем і кінцевим продуктом як: співробітництво на основі угоди про спільну діяльність/дистрибуцію (слабкий рівень інтеграції); утворення нової страхової компанії спільними зусиллями банку і СК (середній рівень інтеграції); утворення фінансової холдингової групи або шляхом купівлі банком страхової компанії чи навпаки (повна інтеграція).

Результати дослідження дали змогу розглядати механізм ІСКБ як сукупність суб'єктів, об'єктів і форм інтеграції, інструментів управління інтеграцією, що являють собою підсистеми механізму, функціонують на основі взаємозале-

жних зв'язків і мають на меті досягнення його єдності і цілісності. Підсистеми механізму інтеграції СК з банками наведено на рис. 2.

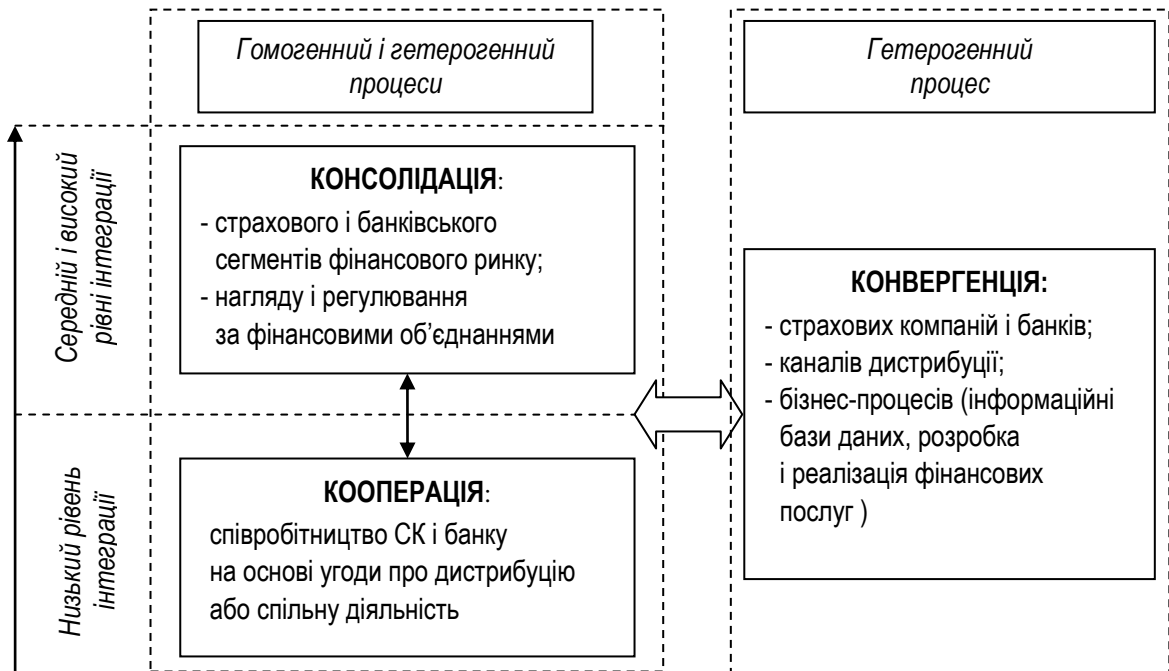

Рисунок 1 – Співвідношення між поняттями, що застосовуються для трактування інтеграції СК з банками

Встановлено, що підґрунтям розповсюдження інтеграції є фінансова конвергенція на світових фінансових ринках, яка призвела до утворення фінансових конгломератів як однієї з форм реалізації гетерогенних інтеграційних процесів між СК та банком, що являє собою фінансове об'єднання, очолюване фінансовою установою і принаймні один із суб'єктів якого належить до страхового ринку і принаймні один – до банківського ринку.

Обґрунтовано, що банківське страхування є взаємодією СК з банками на основі інтеграції їхньої фінансової, маркетингової та технологічної діяльності. Його основною метою є отримання синергетичного ефекту від координації продажу, інтеграції страхових і банківських послуг, використання спільних каналів продажу, розробки нових фінансових послуг.

Банківське страхування слід розглядати з точки зору організаційного (охоплює різноманітні способи ІСКБ), продуктового (передбачає визначення характеру взаємовідносин між цими фінансовими установами залежно від кінцевого продукту їхньої інтеграції) та розподільчого (має на меті визначення каналів дистрибуції фінансових продуктів у контексті інтеграції СК з банками) підходів.

Доведено, що стимулами для інтеграції СК з банками є пошук шляхів диверсифікації джерел отримання прибутку, прагнення до економії на витратах, а також поява новітніх інформаційних технологій. Стримуючими чинниками щодо розповсюдження слід вважати внутрішні регулятивні режими в різних державах разом з національними і культурними особливостями кожного регіону.

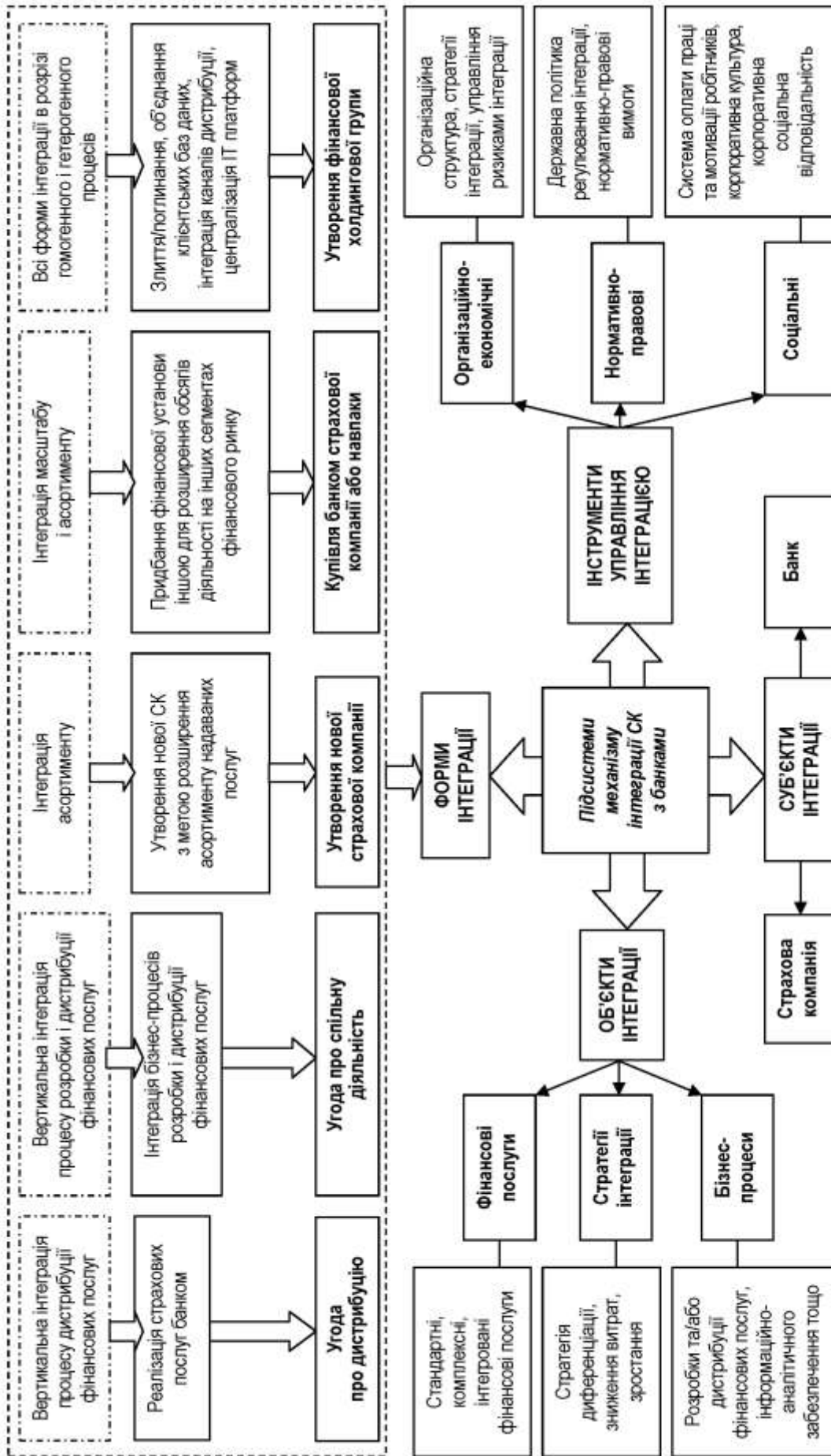

Рисунок 2 – Механізм інтеграції страхових компаній з банками в Україні

Як передумову інтеграції у роботі також розглянуто вторгнення банків у традиційні сегменти бізнесу страхових компаній. Подальше стратегічне зближення банків і СК було стимульовано зростанням страхового ринку у міжнародних масштабах, запровадженням пільгових режимів для продуктів страхування життя, поступовою лібералізацією фінансових послуг.

Автором пропонується для характеристики розвитку інтеграційних процесів між СК та банками використовувати багаторівневий підхід, що враховує складність фінансового продукту, інтеграцію фінансового ринку і рівень розвитку каналів дистрибуції.

При ІСКБ необхідно враховувати вплив цих фінансових установ на стабільність фінансового ринку. Страховий ринок у порівнянні із банківським менше піддається дії ефекту “зараження” через нижчий ступінь ліквідності страхових зобов’язань. Вплив ІСКБ на стабільність фінансового ринку визначається на основі таких ключових показників їхнього функціонування, як: динаміка залучених депозитів і виданих кредитів банками, динаміка обсягів інвестицій математичних і технічних резервів в економіку, динаміка страхових премій, страхових виплат і рівня виплат.

Встановлено, що до сучасних стратегій ІСКБ необхідно віднести: стратегію диференціації (надання фінансових послуг, більш привабливих за своїми характеристиками для клієнтів, ніж послуги конкурентів), зниження витрат (зменшення витрат операційної діяльності) і стратегію росту (концентрація капіталу за рахунок операцій злиття і поглинання).

При плануванні стратегії ІСКБ слід враховувати певні принципи інтеграції в таких сферах управління, як: організація структури управління, корпоративна культура, досвід щодо управління інтегрованими структурами, дистрибуція фінансових продуктів, визначення цільових сегментів ринку, організація фінансового менеджменту. При цьому, оскільки при взаємодії на основі угоди про дистрибуцію не відбувається об’єднання систем управління фінансових установ в цілому, а лише певних їх складових, зазначені принципи слід відносити до спільної діяльності і повної інтеграції СК і банку.

Другий розділ **“Державне регулювання інтеграції страхових компаній з банками”** присвячено дослідженню видів державної політики, а також підходів та інструментів державного регулювання інтеграції страхових компаній з банками.

Результати аналізу засвідчили, що державна політика є визначальним чинником розвитку ІСКБ, оскільки вона формує правове поле для інтеграції фінансових установ та відповідні нормативи державного нагляду і регулювання у цій галузі. На основі проведеного аналізу виокремлено два види державної політики, що впливають на розвиток інтеграції СК з банками: політика фінансового тиску і політика фінансової лібералізації.

Встановлено, що політика фінансового тиску (передбачає заходи з боку держави, спрямовані на обмеження обсягів діяльності фінансових установ

на основі відповідних обмежень законодавчого характеру) перешкоджає (забороняє) інтеграції між страховими компаніями і банками. Розповсюдженою формою інтеграції за умови проведення такої політики є лише угода про дистрибуцію.

Обґрунтовано, що політика фінансової лібералізації сприяє розвитку ІСКБ на основі відкриття доступу на національний ринок для іноземних фінансових установ, зміцнення нагляду за інтеграцією завдяки запровадженню пруденційного нагляду, а також посилення захисту прав споживачів фінансових послуг. Проте із лібералізацією пов'язана небезпека порушення ефективного розвитку фінансового ринку країни за рахунок поєднання невирішених раніше проблем функціонування фінансових установ, а також нових стимулів у вигляді ліквідації різного роду обмежень для надання фінансових послуг.

На думку автора, з позиції ІСКБ в Україні найбільш оптимальною слід вважати політику фінансової лібералізації, однак це може бути прийнятним лише за умов створення стабільного правового поля функціонування для різних форм інтеграції, підвищення фінансової і політичної незалежності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

На основі проведеного аналізу встановлено, що основними інструментами державного регулювання фінансового ринку виступають пруденційний нагляд та регулювання діяльності фінансових установ як суб'єктів підприємницької діяльності. Перший інструмент направлений на підтримку платоспроможності, фінансової стійкості і фінансової безпеки учасників фінансового ринку, другий – на покращення взаємовідносин між фінансовими установами та споживачами. Доведено, що регулювання відносин із клієнтами здійснюється на основі захисту прав споживачів фінансових послуг, але більшою мірою воно контролюється власне банками і страховими компаніями завдяки впровадженню відповідних внутрішніх процедур ризик-менеджменту.

Необхідність адаптації до умов функціонування світової економіки, а також забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного ринку фінансових послуг спонукає органи регулювання ринків фінансових послуг (ОРРФП) до запровадження більш гнучкої політики у сфері регулювання і нагляду за учасниками фінансового ринку (рис. 3). У роботі обґрунтовано, що розповсюдження практики ІСКБ, подальша інтеграція їхньої діяльності за рахунок створення фінансових об'єднань потребують зміни підходів у державному надгляді і регулюванні – від секторального до консолідованого.

Як переваги консолідованого підходу перед секторальним автором визначені такі: мінімізація дублювання функцій; більш швидкий обмін інформаційними ресурсами; більша ефективність внутрішніх організаційних процесів; підвищення ефективності виконання функцій ОРРФП на основі отримання нових можливостей в галузі управління власним персоналом.

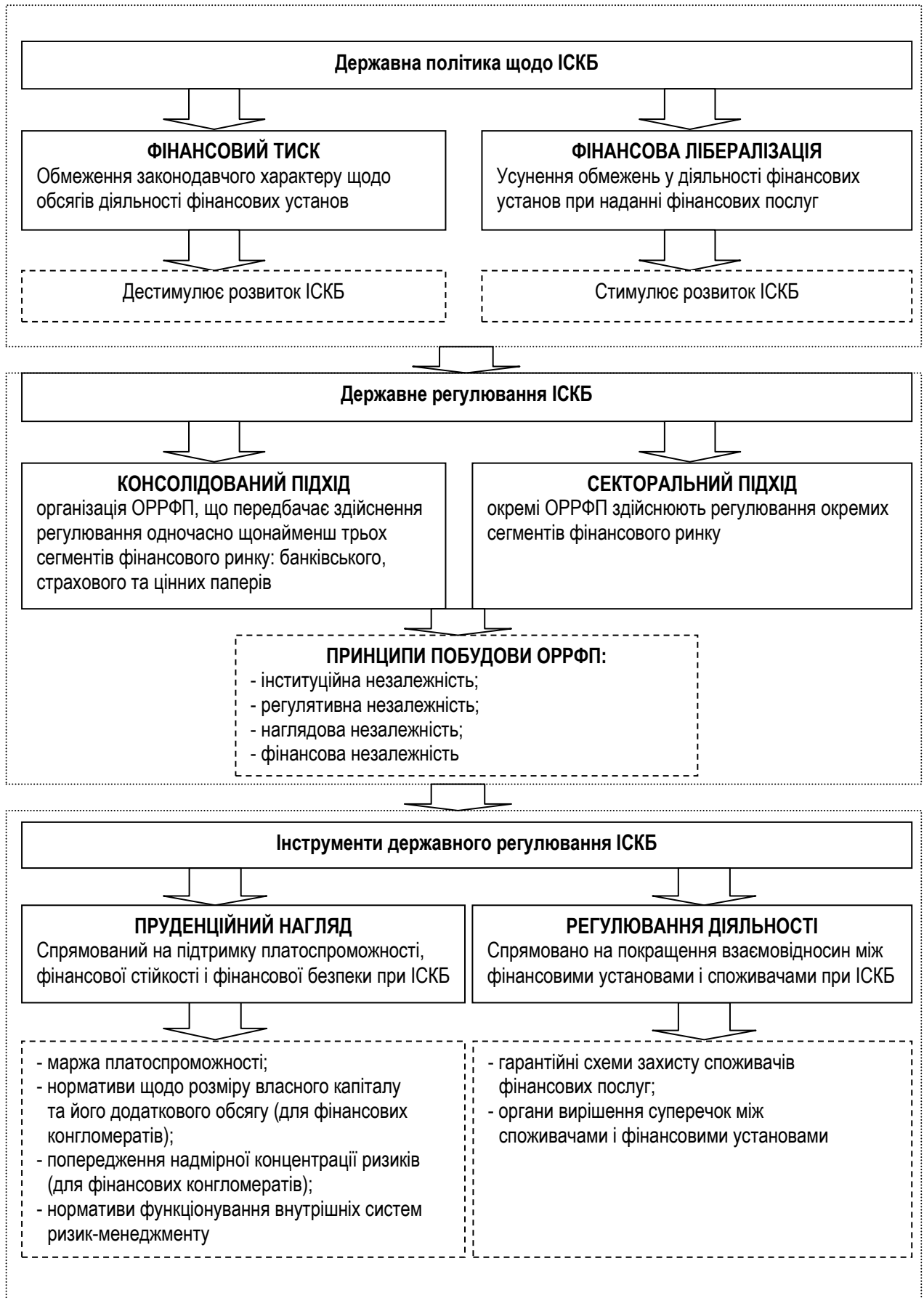

Рисунок 3 – Складові державного регулювання ІСКБ

До недоліків консолідованого підходу віднесено такі: порушення координації регулятивних і наглядових повноважень за фінансовим ринком в разі встановлення нечітких функцій діяльності ОРРФП; обмеженість ефекту синергії у випадку об'єднання декількох наглядових органів без змін організаційного характеру; ймовірність бюрократизації і неадаптивності внутрішньої організаційної структури ОРРФП; ймовірність впливу політичних сил на інтеграційний процес; розробка або оновлення відповідної законодавчої бази може використовуватись для зниження ефективності регулятивних функцій; можлива втрата висококваліфікованих кадрів при реорганізації секторальних ОРРФП.

Гарантійні схеми (депозитні і страхові) в контексті ІСКБ разом із внутрішнім ризик-менеджментом і заходами пруденційного характеру слід вважати додатковими механізмами підтримки стабільності фінансового ринку, а також мінімізації наслідків реалізації ризиків інтеграції. Призначенням гарантійних схем є забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, а також підвищення довіри до фінансового ринку, недопущення поширення наслідків неплатоспроможності і банкрутства фінансових установ.

У зв'язку з необхідністю запровадження страхових гарантійних схем в Україні у роботі сформульовано такі принципи їхньої побудови: зменшення або компенсація втрат страхувальників в результаті неплатоспроможності і банкрутства СК; підтримка довіри до страхового ринку і забезпечення його стабільності; утворення стимулів щодо підвищення фінансової безпеки СК; забезпечення нейтральності впливу на рівень конкуренції на страховому ринку; справедливості і пропорційності розподілу/перерозподілу коштів страхових гарантійних схем.

У роботі доведено, що з точки зору ІСКБ в Україні необхідним є прийняття відповідного законодавства й утворення інституту фінансового омбудсмена як незалежного органу з вирішення спорів між клієнтами і фінансовими установами.

У третьому розділі **“Дослідження форм інтеграції страхових компаній з банками”** на основі систематизації зарубіжного досвіду проведено аналіз основних форм інтеграції страхових компаній з банками, а також видів фінансових послуг у контексті їхньої інтеграції, проаналізовано основні тенденції банківського страхування, досліджено інститут фінансового конгломерату як форми реалізації інтеграційних процесів страхових компаній з банками.

У результаті систематизації зарубіжного досвіду у роботі виділено класифікаційні ознаки і відповідні форми ІСКБ (табл. 1).

Проведене дослідження дозволило виокремити три види фінансових послуг у контексті ІСКБ:

1) стандартні (орієнтовані на масовість їхнього продажу на основі поєднання стандартизованих послуг особистого страхування і кредитних / депозитних послуг);

2) комплексні (набір послуг СК і банків, що користуються найбільшим попитом у споживачів на основі поєднання страхування життя і кредиту);

3) інтегровані (складні фінансові послуги, що розробляються в результаті збору, обробки і зберігання значного масиву інформації за кожним клієнтом, довгострокового планування зв'язків і можливих сценаріїв взаємодії зі споживачами) (табл. 2).

Таблиця 1 – Класифікація форм ІСКБ у зарубіжних країнах

Класифікаційна ознака	Форми інтеграції
1. Структура управління	1.1. Повна інтеграція. 1.2. Компанія-засновник (материнська компанія) – банк, дочірня компанія – небанківська фінансова установа (ФУ). 1.3. Материнська компанія – фінансовий холдинг
2. Спосіб виходу на ринок	2.1. Створення нової компанії. 2.2. Злиття/поглинання (утворення ФК). 2.3. Спільна діяльність. 2.4. Угода про дистрибуцію
3. Ступінь інтеграції фінансових послуг	3.1. Повна інтеграція фінансових послуг. 3.2. Часткова інтеграція фінансових послуг. 3.3. Інтеграція фінансових послуг фінансового об'єднання, материнською компанією якого виступає банк або страхова компанія. 3.4. Інтеграція фінансових послуг внаслідок утворення фінансового холдингу. 3.5. Інтеграція фінансових послуг внаслідок проведення спільної діяльності. 3.6. Банківське страхування
4. Стадія розвитку інтеграції	4.1. Угода про дистрибуцію. 4.2. Спільна діяльність. 4.3. Повна інтеграція
5. Ступінь інтеграції процесу дистрибуції фінансових послуг	5.1. Комерційна угода між банком і СК. 5.2. Стратегічний альянс. 5.3. Спільне підприємство. 5.4. Кептивна компанія
6. Структурна модель фінансового альянсу	6.1. Угода про перехресний продаж. 6.2. Союз незалежних партнерів. 6.3. Контроль шляхом володіння

Таблиця 2 – Види фінансових послуг у контексті ІСКБ

Вид фінансових послуг	Рівень інтеграції	Рівень якості	Рівень корисності для клієнта	Форма ІСКБ	Спосіб дистрибуції
Стандартні послуги	Низький	Низький	Низький	Угода про дистрибуцію/спільну діяльність	Перехресний продаж
Комплексні послуги	Середній	Середній	Середній	Утворення нової страхової компанії	Продаж через новостворену СК
Інтегровані фінансові послуги	Високий	Високий	Високий	Утворення фінансової холдингової групи або купівля банком СК (чи навпаки)	Продаж через дочірню страхову компанію / банк

Встановлено, що банківське страхування (БС) є підґрунтям подальшого розвитку різноманітних форм ІСКБ. Результати порівняння банківського страхування в розрізі регіонів наведено в табл. 3.

Таблиця 3 – Частка банківського страхування у каналах розповсюдження страхових продуктів різних країн, %

Країна	Ризикове страхування				Страхування життя			
	БС	Агенти	Брокери	Інші канали	БС	Агенти	Брокери	Інші канали
США	2	40	55	3	15	67	10	8
Канада	–	18	74	8	1	60	34	5
Бразилія	13	60	10	17	55	15	25	5
Мексика	10	25	50	15	10	70	15	5
Чилі	19	65	6	10	13	64	10	13
Японія	–	92	1	7	2	96	1	1
Південна Корея	4	50	1	45	8	70	2	20
Китай	–	45	2	53	20	70	3	7
Тайвань	–	62	30	8	33	12	6	49
Малайзія	10	40	23	27	45	49	2	4
Австралія	–	21	74	5	43	45	5	7

У роботі формалізовано чинники впливу на розвиток банківського страхування: зовнішні (законодавчі і податкові норми, рівень розвитку банківського і страхового ринків, вагомість альтернативних каналів дистрибуції на фінансовому ринку, світові тенденції інтеграції СК з банками) і внутрішні (організаційна структура управління, внутрішні інформаційні технології і мережі, ступінь ускладненості фінансових продуктів, канали дистрибуції фінансових продуктів).

Обґрунтовано, що для фінансового конгломерату, як форми реалізації ІСКБ в країнах ЄС і США, характерним є: використання декількох зареєстрованих юридичних осіб і холдингових об'єднань для утворення фінансових конгломератів (з метою використання ефекту масштабу); домінування банку у складі конгломерату (з метою підвищення прибутковості діяльності і розширення бази для розрахунку власного капіталу); прагнення до надання унікальних послуг із превалюючими характеристиками материнської компанії (завдяки задоволенню індивідуальних потреб різних груп споживачів); вектор від надання традиційних банківських, страхових та інших фінансових послуг до фокусування на окремих групах клієнтів (фізичні особи, малий і середній бізнес, великі компанії, VIP клієнти).

Доведено, що фінансові конгломерати створюють нові виклики для ОРРФП, тому ефективний нагляд за такими об'єднаннями досягається при організації ОРРФП за консолідованим принципом. Державна політика у цій сфері має носити послідовний характер з метою уникнення подвійного врахування

нормативів платоспроможності і недопущення передання операцій із високим ступенем ризику від банку до СК або навпаки.

Автором досліджено особливості корпоративного управління фінансових конгломератів. Встановлено, що для корпоративного управління фінансових конгломератів Центральної і Східної Європи характерна його незавершеність, що стримує розширення взаємодії між фінансовими установами та не сприяє формуванню довіри до них з боку споживачів фінансових послуг. Обґрунтовується, що нав'язування міжнародних принципів корпоративного управління без орієнтації на національну специфіку є неприйнятним для країн, що знаходяться на етапі розвитку фінансового ринку. Тому з метою досягнення ефективності розробки стандартів корпоративного управління фінансових конгломератів необхідно орієнтуватись на походження капіталу його власників.

У четвертому розділі **“Ризики інтеграції страхових компаній з банками та їх попередження”** виявлено чинники формування ризиків ІСКБ з боку страхового ринку, розроблено класифікацію ризиків ІСКБ, встановлено інструменти попередження і нейтралізації ризиків інтеграції цих фінансових установ, обґрунтовано особливості управління ризиками в контексті різних форм ІСКБ, проаналізовано чинники неплатоспроможності і банкрутства СК у контексті їх інтеграції з банками.

Ризики ІСКБ й інструменти їх попередження та нейтралізації у контексті пруденційного нагляду та внутрішнього ризик-менеджменту подано на рис. 4.

У роботі акцентується увага на тому, що з боку СК існує ціла низка специфічних ризиків ІСКБ. До них необхідно віднести: стихійні явища, техногенні катастрофи; непередбачувані події; недостатність сформованих страхових резервів; страхове шахрайство; неефективну інвестиційну політику; зниження страхових тарифів; помилки у фінансовій звітності. У роботі визначено ймовірний вплив зазначених ризиків за різних форм інтеграції СК з банком, а також шляхи їхньої нейтралізації.

Запропоновано як інструменти попередження і нейтралізації ризиків ІСКБ розглядати: (а) ризик-менеджмент як сукупність заходів, спрямованих на загальне управління, передачу та нейтралізацію дії ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища; (б) пруденційний нагляд як сукупність мінімальних нормативів діяльності фінансових установ, заходів наглядового характеру, направлених на стимулювання використання систем раннього попередження ризиків, а також втручання у діяльність СК/банків у кризовому стані на ранніх етапах; (в) нормативи функціонування СК і банків, а саме нормативи платоспроможності фінансових установ і вимоги до формування/зберігання обов'язкових резервів банків.

Доведено, що управління ризиками ІСКБ матиме ефективні результати лише за умови поєднання відповідних заходів ризик-менеджменту на рівні держави і самих фінансових установ.

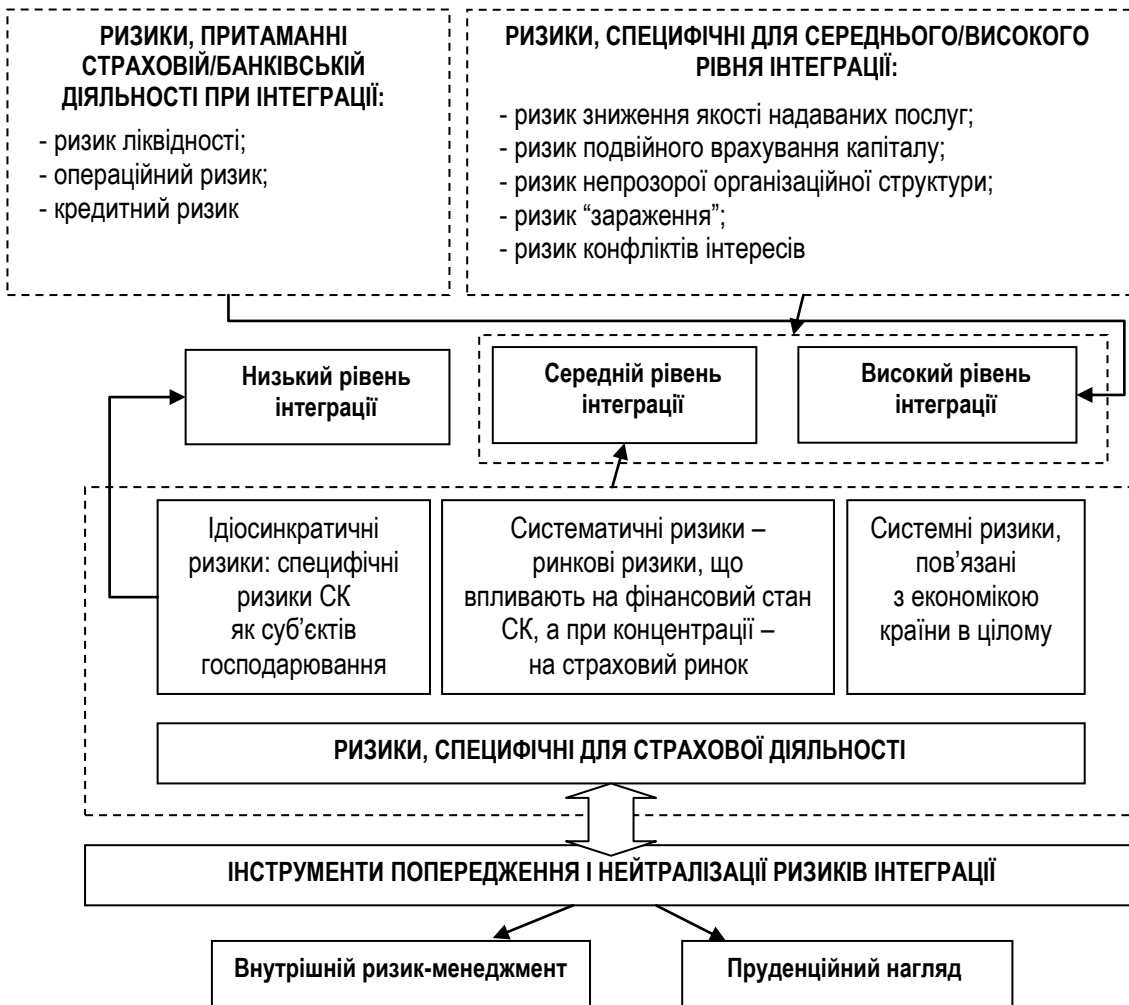

Рисунок 4 – Ризики ІСКБ та їх попередження

В контексті управління операційними ризиками СК в процесі ІСКБ ключовим завданням необхідно вважати виділення операційного ризик-менеджменту із процесу андеррайтингу. Джерелом покриття наслідків реалізації незначних за розміром операційних ризиків має бути ризикова надбавка до страхового тарифу або частка від витрат на ведення справи у навантаженні. З іншого боку, великі за розмірами збитки, понесені в результаті загроз операційного характеру, необхідно покривати в рамках реалізації спільних резервних планів фінансування СК з банком.

Наголошується, що управління ризиком ліквідності і кредитним ризиком слід проводити в рамках інтегрованого ризик-менеджменту. Управління ризиком ліквідності банку передбачатиме: (а) регламентацію внутрішньої політики підтримки ліквідності (документування процесів оцінювання, моніторингу і контролю за ризиком ліквідності); (б) застосування стрес-тестування та аналізу сценаріїв ліквідності (ідентифікація загроз ліквідності банку і нейтралізація їхньої дії); (в) розробку резервних планів фінансування (стратегія щодо подолання кризових явищ у діяльності у зв'язку із наявністю ризику ліквідності).

В частині управління кредитним ризиком, оскільки основою його реалізації є неконтрольовані кредитні концентрації і недосконалість процесів видачі і моніторингу кредитів, доцільним буде врахування принципів управління кредитними ризиками Базельського комітету з банківського нагляду під час прогнозування, оцінювання і нейтралізації ризиків у сфері кредитування.

Обґрунтовано, що застосування аналізу сценаріїв і стрес-тестів як інструментів управління ризиками для різних форм інтеграції СК і банків має відбуватись у різних масштабах:

- при ІСКБ на основі угоди про спільну діяльність (агентської угоди) достатнім є використання стрес-тестування;
- для середнього рівня інтеграції найбільш доцільним є регулярне застосування одночасно стрес-тестів (не менше 1 разу на квартал) і аналізу сценаріїв (не менше 1 разу на рік);
- в контексті повної ІСКБ, тобто на рівні фінансового об'єднання, слід рекомендувати використовувати аналіз сценаріїв на регулярній основі, оскільки реалізація ризиків інтеграції має більш значущі ефекти (у порівнянні з іншими формами інтеграції) для акціонерів і клієнтів цих фінансових установ, а також фінансового ринку в цілому.

Поряд з високою ефективністю ІСКБ проведене дослідження засвідчило випадки збитків окремих фінансових установ, фінансових груп і фінансових конгломератів в деяких країнах світу. Деякі із зазначених загроз стали наслідком обвалу ринку цінних паперів в Європі у 2001–2003 рр., що нанесло суттєву шкоду балансам значної кількості страхових компаній зі страхування життя, які інвестували більшу частку математичних резервів у ринок цінних паперів. Інші загрози були пов'язані із втратами на ринку нерухомості і корпоративного кредитування, а також із скандалами, в яких фігурували банки, що здійснювали агресивний продаж страхових продуктів. Визначальним чинником великих втрат фінансових конгломератів стала необхідність у нарощуванні акціонерного капіталу і продаж важливих дочірніх компаній.

Встановлено, що слід розрізняти результати впливу фінансової кризи залежно від рівня інтеграції.

У результаті дослідження обґрунтовано, що чинниками неплатоспроможності і банкрутства СК у контексті їх інтеграції з банками є такі:

- політика фінансової лібералізації, що, з одного боку, сприяє збільшенню рівня конкуренції між фінансовими установами, зниженню рівня цін на фінансові послуги, підвищенню їхньої якості тощо, а, з іншого, дозволяє СК розповсюджувати послуги банківського типу, традиційно для них нехарактерних;
- значні макроекономічні коливання, що відобразились на рівні фінансових результатів і тарифній політиці страхових компаній;
- недостатність обсягів сформованих страхових резервів, стимулювання стратегії швидкого зростання без наявності відповідних для цього ресурсів, надмірна концентрація ризиків із ймовірними великими збитками у страховому портфелі та відсутність контролю над витратами.

У п'ятому розділі **“Організаційно-економічні засади розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні”** обґрунтовано концептуальний підхід до формулювання стратегії ІСКБ і шляхи забезпечення ефективного функціонування її механізму в контексті фінансового ринку України; запропоновано напрями розвитку механізму інтеграції; сформульовано підходи до корпоративного управління в процесі інтеграції фінансових установ, обґрунтовано засади інформаційно-аналітичного забезпечення, а також наукові підходи до формулювання показників оцінювання ІСКБ.

Визначено та обґрунтовано концептуальний підхід до формулювання стратегії ІСКБ на основі застосування наступних критеріїв: (а) стратегічні (адаптивність корпоративної культури, ефективність системи корпоративного управління, досягнення синергетичних ефектів від інтеграції, стабільна репутація); (б) операційні (розвинутість каналів дистрибуції, використання новітніх технологій управління взаємовідносинами з клієнтами, застосування методів ризик-менеджменту в процесі інтеграції, дієвий фінансовий менеджмент, сприяння підвищенню вартості корпоративного бренду; застосування прогресивних технологій під час інтеграції); (в) ринкові (економічне зростання в регіоні інтеграції, сприятливе демографічне, регуляторне і податкове середовище).

Визначено основні шляхи забезпечення ефективного функціонування механізму ІСКБ, до яких віднесено: (1) оптимізацію організаційної структури; (2) налагодження управління операційними і кредитними ризиками СК; (3) формулювання складових оплати праці і мотивації співробітників у контексті дистрибуції фінансових послуг; (4) створення системи розподілу центрів продажу між менеджерами з реалізації фінансових послуг.

Напрями розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками представлено на рис. 5.

На думку автора, напрями розвитку механізму ІСКБ в Україні мають бути сформовані на основі інструментів управління інтеграцією (державне регулювання інтеграції, інформаційно-аналітичне забезпечення, корпоративне управління, управління ризиками інтеграції) та бути спрямовані на забезпечення дієвості відповідних інструментів підвищення ефективності інтеграції на суб'єктному (пруденційний нагляд, захист прав споживачів фінансових послуг, управління ризиками інтеграції з боку страхового ринку, а також ризиком ліквідності, операційним і кредитним ризиками) і об'єктному (розширення асортименту фінансових послуг, налагодження дистрибуції фінансових послуг, знаходження нових клієнтських сегментів, розробку системи оплати праці і мотивації персоналу) рівнях.

Обґрунтовано, що рівень інтеграції страхових компаній і банків в Україні можна підвищити за рахунок знаходження нових клієнтських сегментів, розширення асортименту страхових послуг, налагодження системи дистрибуції фінансових послуг.

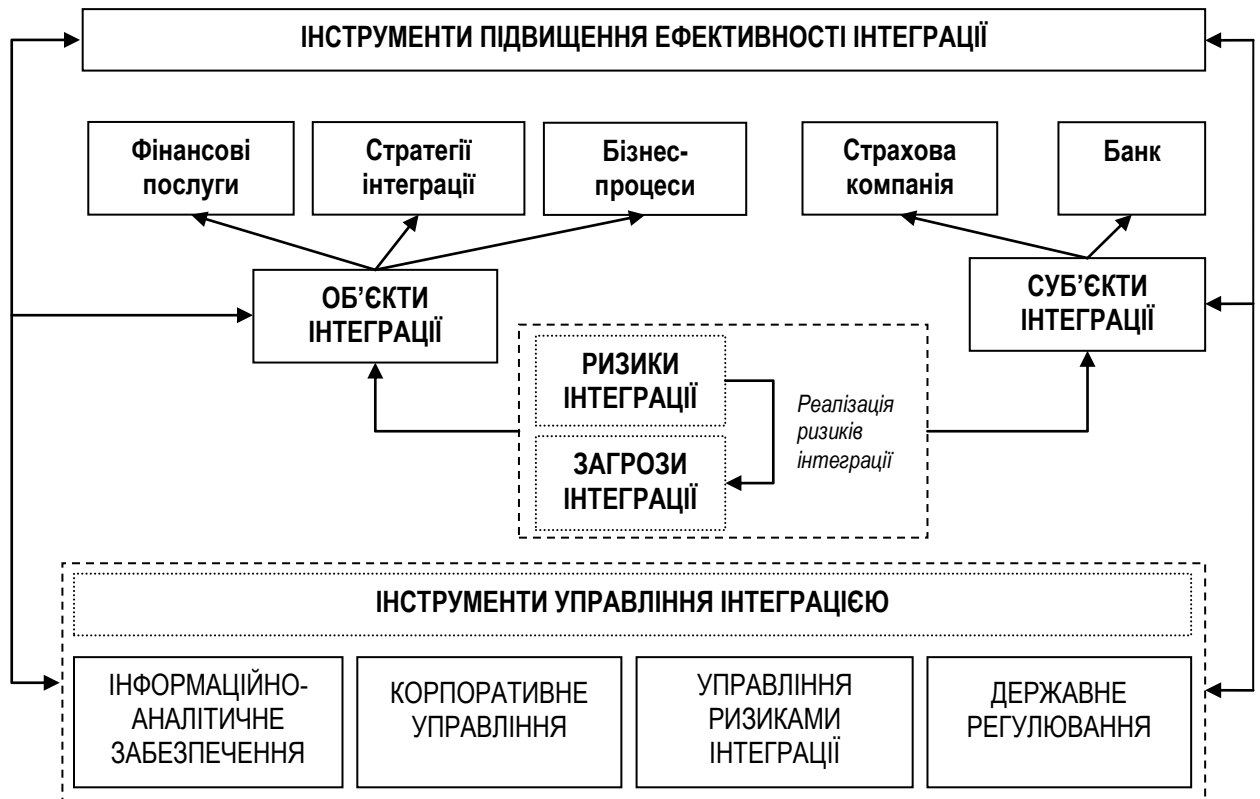

Рисунок 5 – Напрями розвитку механізму ІСКБ в Україні

При реалізації фінансових продуктів страхової компанії і банку необхідно налагодити функціонування системи управління зверненнями потенційних клієнтів, до основних компонентів якої слід віднести: розподіл центрів продажу між менеджерами з продажу фінансових продуктів; навчання і підвищення кваліфікації кадрів; мотивацію співробітників, які займаються збутом фінансових продуктів; моніторинг і контроль компонентів системи.

У роботі досліджено такий фактор розвитку ІСКБ, як побудова дієвого корпоративного управління, що повинно бути основою своєчасного прийняття управлінських рішень і слідування за потребами ринку, використання наявних повноважень в інтересах власників страхових, депозитних і кредитних договорів, ОРРФП і фінансових установ.

При цьому розвиток корпоративної соціальної відповідальності має бути спрямований на слідування принципам прозорості діяльності, зосередження на політиці управління трудовими ресурсами, виконання соціальних зобов'язань.

У роботі сформовано науково-методичне підґрунтя інформаційно-аналітичного забезпечення ІСКБ, яке являє собою систему збору, обробки, аналізу інформації, а також відповідних процедур моніторингу.

Формалізовано програмний комплекс СК для потреб інтеграції, до складу якого віднесено: оперативний облік реалізації страхових продуктів через банківську мережу; наявність єдиної інформаційної бази даних про клієнтів, об'єкти страхування, страхові ризики; доступ працівників банку до частини

програмного комплексу страхової компанії з метою одержання електронних форм договорів, полісів, правил страхування та інших документів, необхідних для оформлення страхового договору.

Обґрунтовано, що найбільш значущими елементами досягнення поставлених стратегічних результатів ІСКБ є оптимізація регламентованих нормативів платоспроможності, максимізація ефективності процесу розробки і дистрибуції фінансових продуктів, а також підвищення продуктивності взаємовідносин з клієнтами. Разом з тим вся сукупність критеріїв найбільш повно реалізується при незалежному партнерстві на основі угоди про дистрибуцію і створенні фінансової холдингової групи. Для першої форми ІСКБ пріоритетними завданнями слід вважати налагодження дієвої системи дистрибуції фінансових послуг, підвищення лояльності клієнтів обох фінансових установ разом із мінімізацією конфліктів інтересів між різними каналами дистрибуції.

Показники оцінювання ІСКБ запропоновано поділити на дві групи: показники оцінювання інтеграції страхової компанії з банком; показники оцінювання фінансового стану СК в контексті інтеграції з банком.

Доведено, що прийняття рішення банком щодо інтеграції має базуватись на основних індикаторах функціонування страхової компанії. Отже, вибір банківською установою страхової компанії для укладення договору про спільну діяльність або ранньої діагностики порушень у функціонуванні страхової компанії в процесі інтеграції може проводитись на основі значення відповідного показника, що складається із показників фінансової стійкості, рентабельності, збитковості страхових операцій, ділової активності:

$$P_{\phi c} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (sP_i \times wP_i), \quad (1)$$

де $P_{\phi c}$ – показник оцінювання фінансового стану СК в контексті інтеграції з банком;

P_i – показник, включений до складу $P_{\phi c}$;

s – кількість балів за показником P_i ;

w – вага показника P_i ;

n – кількість років (періодів).

Автором здійснено інтерпретацію значення показника оцінювання фінансового стану СК для різних рівнів інтеграції.

Апробацію даного показника для прийняття рішення щодо попереднього відбору страхової компанії з метою подальшої інтеграції проведено для страхових компаній, що співпрацюють з найбільшою кількістю банків на фінансовому ринку України (табл. 4).

Після визначення страхових компаній – кандидатів для укладення агентського договору з банківською установою банку необхідно встановити орієнтовний період укладення такого договору.

Таблиця 4 – Середнє значення показника оцінювання фінансового стану СК за 2005–2010 рр.

Назва СК	Середнє значення P_{fc}	Інтерпретація результатів оцінювання
Гарант-Авто Страхування	0,56	СК розглядається як кандидат для інтеграції
АХА-Страхування	0,43	Нормативне значення показника співвідношення страхових резервів і страхових премій не витримується за період дослідження; СК не розглядається як кандидат для інтеграції
АХА-Україна	0,68	СК розглядається як кандидат для інтеграції
Українська пожежно-страхова компанія	0,36	СК не розглядається як кандидат для інтеграції
Провідна	0,42	Нормативне значення показника співвідношення страхових резервів і страхових премій не витримується за період дослідження; СК не розглядається як кандидат для інтеграції
Українська страхова група	0,47	Нормативне значення показника співвідношення страхових резервів і страхових премій витримується за період дослідження; СК розглядається як кандидат для інтеграції
Універсальна	0,28	СК не розглядається як кандидат для інтеграції

В результаті застосування ПП *Matlab* (7.8.0) R2009a та вбудованого пакета *Fuzzy Logic Toolbox* встановлено, що оптимальним є укладення договору з однієї страховою компанією на середньостроковий період (близько двох років). Укладення агентського договору з другою і третьою страховою компаніями, які були визначені на попередньому етапі як потенційні кандидати для інтеграції, є недоцільним (строк укладення договору за результатами розрахунків 0,4 і 0,3 р. відповідно (табл. 5).

Таблиця 5 – Результати визначення строку дії договору банку зі страховою компанією

Назва СК	Середнє значення показників за 2007–2010 рр., %					Термін укладення договору, років
	П1	П2	П3	П4	П5	
Гарант-Авто Страхування	34,5	47,0	51,5	38,6	0,5	2,17
Аха-Україна	35,7	40,3	65,6	31,2	0,9	0,40
Українська страхова група	26,4	47,0	55,2	35,3	0,7	0,30

Результати кореляційно-регресійного аналізу та моделювання із застосуванням логіт-регресії дозволили зробити висновок, що з метою проведення експрес-діагностики фінансового стану страхової компанії банком при середньому і високому рівнях інтеграції значення показника співвідношення страхових резервів і страхових премій в межах 50–54 % підвищує ступінь ймовірності дотримання інших показників фінансового стану страховика.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове розв'язання наукової проблеми, що полягає у формуванні і розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками. Основні висновки дисертаційної роботи зводяться до наступного.

Ключовим чинником розповсюдження інтеграції між СК і банками є фінансова конвергенція, яка сприяла поширенню банківського страхування (тобто взаємодії СК і банків на основі інтеграції їхньої фінансової, маркетингової, технологічної та інших видів діяльності) і утворенню фінансових конгломератів (фінансових об'єднань, очолюваних фінансовою установою, принаймні один із суб'єктів яких належить до страхового ринку і принаймні один – до банківського ринку).

Під механізмом ІСКБ пропонується розуміти сукупність суб'єктів, об'єктів і форм інтеграції, інструментів управління інтеграцією, що являють собою підсистеми механізму, функціонують на основі взаємозалежних зв'язків і мають на меті досягнення його єдності і цілісності. Разом з тим ІСКБ є процесом їхньої взаємодії, результатом якого є досягнення єдності і цілісності бізнес-процесів, пов'язаних із задоволенням інтересів власників, держави і споживачів. ІСКБ може бути реалізована за рахунок операцій злиття/поглинання, географічного розширення діяльності, інтеграції процесів розробки і дистрибуції фінансових продуктів або шляхом організації стратегічних альянсів. Це надало можливість класифікувати форми ІСКБ за її рівнем і кінцевим продуктом: співробітництво на основі угоди про спільну діяльність/дистрибуцію (слабкий рівень інтеграції); утворення нової страхової компанії спільними зусиллями банку і СК (середній рівень інтеграції); утворення фінансової холдингової групи або купівля банком страхової компанії чи навпаки (повна інтеграція).

У результаті аналізу стратегій ІСКБ (диференціації, зниження витрат, росту) встановлено, що при їхньому плануванні необхідно дотримуватись визначених принципів інтеграції, в першу чергу, у таких сферах: організація структури управління, корпоративна культура, управління інтегрованими структурами, дистрибуція фінансових продуктів, визначення цільових сегментів ринку, організація фінансового менеджменту.

У результаті аналізу асортименту послуг, що розповсюджуються за різних форм ІСКБ, виявлено відповідні види фінансових послуг (стандартні, комплексні та інтегровані фінансові послуги) та їхні основні характеристики, що дозволило сформулювати напрями розширення асортименту страхових послуг і клієнтських сегментів в процесі інтеграції, а також подальшого розвитку асортименту страхових послуг, які реалізуються через банківські канали продажу в Україні. Доведено, що розвиток ІСКБ має бути пов'язаний із вдосконаленням системи дистрибуції (розповсюдження) фінансових послуг, яка повинна включати в себе всі процеси руху кінцевого продукту від його виробника до споживача, створювати додаткову вартість, допомагаючи клієнтам, з одного боку, усвідомити

мити власні фінансові потреби, а з іншого, сповіщаючи про зазначені потреби фінансовій установі. Обґрунтовано, що подальший розвиток ІСКБ в Україні пов'язаний із налагодженням масового продажу простих/стандартизованих продуктів на перших етапах співпраці, а після досягнення цієї мети – розширення інтеграції на нові клієнтські сегменти.

У контексті ІСКБ найбільш оптимальною слід вважати політику фінансової лібералізації, однак з обов'язковою умовою створення стабільного правового поля функціонування фінансового ринку, дотримання вимог щодо оподаткування і регулювання, підвищення фінансової і політичної незалежності органів регулювання ринку фінансових послуг. Політика фінансової лібералізації вимагає перебудови відповідної моделі регулювання і нагляду за фінансовим ринком. Встановлено, що ключовим завданням ОРРФП в контексті інтеграції цих фінансових установ має бути усунення фрагментарності регулятивного підходу до ІСКБ. Це дозволило визначити підходи до державного регулювання інтеграції страхових компаній з банками, а саме секторальний і консолідований.

Доведено, що в контексті підвищення якості нагляду за інтеграцією СК і банків ОРРФП мають вживати заходів щодо розробки і вдосконалення правового поля в галузі існуючих і новітніх страхових послуг для підвищення рівня захисту їх споживачів, зменшення ризиків інтеграції. Доведено, що необхідно забезпечити відповідність вітчизняного законодавства і директив ЄС, що сприятиме підвищенню ефективності нагляду за фінансовим ринком, а також якості надання фінансових послуг. В цілому дослідження підходів до державного регулювання інтеграції страхового і банківського ринків дозволило сформулювати шляхи підвищення ефективності діяльності Нацкомфінпослуг з метою покращення якості нагляду за фінансовими установами та підвищення довіри споживачів фінансових послуг.

Встановлено, що страхові і депозитні гарантійні схеми, а також альтернативні способи вирішення суперечок між споживачами і фінансовими установами виступають основними складовими захисту прав споживачів. В контексті зростаючої практики ІСКБ зазначені складові набувають нового значення, оскільки допомагають знизити ризики недовіри споживачів до фінансового ринку в цілому, зменшити ймовірність настання кризових явищ. За результатами дослідження доведено, що на вітчизняному страховому ринку мають бути в обов'язковому порядку сформовані фонди страхових гарантій.

Суперечки між клієнтами і фінансовими установами щодо страхових послуг, що реалізуються банками, або спільних послуг СК з банком, повинні вирішуватись в межах функціонування альтернативного судам механізму вирішення суперечок (інституту фінансового омбудсмена).

Враховуючи доступ іноземних страхових компаній із значним досвідом діяльності у сфері страхового бізнесу, а також загострення конкурентної боротьби на фінансовому ринку в цілому процес ІСКБ вимагає подальшої автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення і бізнес-процесів на основі побудови відповідного програмного комплексу, що сприятиме розробці та розповсю-

дженню нових якісних і доступних страхових продуктів, наприклад, страхування торгівлі цінними паперами, страхування професійної відповідальності, страхування відповідальності топ-менеджменту, комплексне страхування банківських ризиків, страхування відповідальності в електронному бізнесі та інших.

Методи управління ризиками ІСКБ відрізняються залежно від її рівня. При взаємодії на основі угоди про спільну діяльність або угоди про дистрибуцію (слабкий рівень інтеграції), а також угоди про спільну діяльність (середній рівень інтеграції), ризик-менеджмент учасників носитиме незалежний характер, акценти слід зосередити на управлінні ризиками страхової компанії, однак необхідним буде налагодження процесу обміну інформацією щодо виникнення ризиків діяльності. За повної інтеграції фінансовим установам слід застосовувати інтегрований ризик-менеджмент, призначенням якого є впорядкування управлінських процедур з метою забезпечення обізнаності і відповідальності за ризики в межах фінансового об'єднання, а також розробка інструментарію нейтралізації і протидії ризикам.

Для розробки і реалізації інтегрованих фінансових послуг утворення фінансового холдингу або нової страхової компанії не є обов'язковим, оскільки для цього достатнім буде налагодження дистрибуції, орієнтованої на різні клієнтські сегменти. Особливості розповсюдження фінансових продуктів в контексті ІСКБ повинні встановлюватись відповідною спільною стратегією. На початкових етапах інтеграції фінансовим установам слід надавати перевагу простим банківським послугам у поєднанні зі стандартизованими страховими продуктами зі страхування життя або з ризикових видів страхування. Включення до асортименту більш складних фінансових продуктів повинно відбуватись зі зростанням конкуренції у конкретному сегменті, зміною вподобань споживачів, розширенням фінансових можливостей фінансових установ для інвестицій у нові продукти. Доведено, що процес реалізації фінансових послуг повинен супроводжуватись спрощенням процедур продажу і андеррайтингу шляхом налагодження відповідної системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Обґрунтовано, що вибір банком СК для укладення агентської угоди або ранньої діагностики порушень у функціонуванні страхової компанії в процесі інтеграції має проводитись на основі оцінювання показника оцінки фінансового стану СК в контексті ІСКБ, що враховує: співвідношення страхових резервів і страхових премій; рівень виплат і затрат; співвідношення власного капіталу і страхових резервів; рентабельність власного капіталу; частку власного капіталу в пасиві балансу; рівень виплат. Здійснено інтерпретацію значення показника оцінки фінансового стану СК в контексті її інтеграції з банком: для низького рівня інтеграції – на основі чого банк може приймати рішення щодо відбору страхової компанії для подальшої інтеграції; для середнього рівня інтеграції і повної інтеграції – що надає можливість банку відстежувати динамічність розвитку та фінансову стабільність СК до і після інтеграції.

Обґрунтовано, що подальший розвиток механізму ІСКБ в Україні має бути спрямований на встановлення взаємозалежних зв'язків між такими підсис-

темами, як: суб'єкти інтеграції (СК, банк); об'єкти інтеграції (бізнес-процеси, стратегії інтеграції, фінансові послуги); інструменти управління інтеграцією (державне регулювання, інформаційно-аналітичне забезпечення, корпоративне управління, управління ризиками інтеграції). Інструментами підвищення ефективності інтеграції слід вважати: в розрізі суб'єктів інтеграції – ефективний пруденційний нагляд, управління ризиками інтеграції з боку страхового ринку, а також ризиком ліквідності, операційним і кредитним ризиками, захист прав споживачів; в розрізі об'єктів інтеграції – розширення асортименту фінансових послуг, розробку системи оплати праці і мотивації, налагодження системи дистрибуції фінансових послуг, знаходження нових клієнтських сегментів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Єрмошенко А. М. Інтеграція страхового сектора з банківською сферою як фактор розвитку національної економіки : монографія / А. М. Єрмошенко. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 449 с. (28,13 друк. арк.).
2. Єрмошенко А. М. Державне регулювання взаємодії страхового сектору і банківської сфери / Сучасні проблеми розвитку національної економіки і шляхи їх розв'язання : колективна наукова монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка. – К.: Національна академія управління, 2008. – С. 320–339 (1,31 друк. арк.).

Публікації у наукових фахових виданнях

3. Єрмошенко А. М. Bancassurance як форма взаємодії страхових компаній і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – Т. 20. – С. 265–268 (0,25 друк. арк.).
4. Єрмошенко А. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення взаємодії страхових організацій та банківських установ / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 10. – С. 59–66 (0,46 друк. арк.).
5. Єрмошенко А. М. Нова політика у сфері платоспроможності страхових компаній Європейського Співтовариства / А. М. Єрмошенко, В. В. Поплавська // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 103–109 (0,36 друк. арк.). *Особистий внесок*: обґрунтовано чинники платоспроможності страховика, проведено порівняльний аналіз систем платоспроможності страхових компаній України і ЄС (0,18 друк. арк.).
6. Єрмошенко А. М. Альтернативні стратегії інтеграції страхових організацій і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 2(23). – С. 62–66 (0,54 друк. арк.).
7. Єрмошенко А. М. Теоретичні і практичні аспекти інтеграції страховиків і банків / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – Т. 22. – С. 230–239 (0,69 друк. арк.).

8. Єрмошенко А. М. Зарубіжний досвід взаємодії страховиків і банківських установ / А. М. Єрмошенко, Л. В. Єрмошенко // Вісник КНТЕУ. – 2008. – № 3. – С. 90–100 (0,64 друк. арк.). *Особистий внесок*: ідентифіковано основних суб'єктів взаємодії страховиків і банків, визначено загрози і типи взаємодії цих фінансових установ, проведено порівняння моделей їхньої інтеграції (0,32 друк. арк.).
9. Єрмошенко А. М. Порівняння основних моделей банківського страхування / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3(81). – С. 167–174 (0,57 друк. арк.).
10. Єрмошенко А. М. Витоки утворення і розповсюдження фінансових конгломератів як способу взаємодії страхового сектору і банківської сфери / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Суми : УАБС НБУ, 2008. – Випуск 23. – С. 310–316 (0,42 друк. арк.).
11. Єрмошенко А. М. Механізми попередження і нейтралізації ризиків взаємодії страхового сектору і банківської сфери в Україні і країнах Європейського Союзу / А. М. Єрмошенко // Стратегія розвитку України : науковий журнал. – Київ. – (Спецвипуск “Економіка, соціологія, право”). – 2008. – С. 54–61. (0,51 друк. арк.).
12. Єрмошенко А. М. Фінансовий конгломерат як модель взаємодії страхових компаній і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням економіки : зб. наук. пр. Донецького державного університету управління. – (Серія “Економіка”). – 2009. – Т. X. – Вип. 118. – С. 51–62 (0,64 друк. арк.).
13. Єрмошенко А. М. Гарантійні схеми як механізм захисту споживачів фінансових послуг на банківському і страховому ринках / А. М. Єрмошенко // Світ фінансів. – 2009. – № 1(18). – С. 109–118 (0,78 друк. арк.).
14. Єрмошенко А. М. Ризики діяльності страховиків та шляхи їхнього зменшення / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – № 6 (96). – 2009. – С. 207–215 (0,56 друк. арк.).
15. Єрмошенко А. М. Страхове шахрайство як джерело виникнення загроз у взаємодії страховиків і банків / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2009. – Вип. 27. – С. 125–133 (0,43 друк. арк.).
16. Єрмошенко А. М. Види державної політики та їхній вплив на банківський і страховий сектори / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – № 8 (98). – 2009. – С. 215–222 (0,56 друк. арк.).
17. Єрмошенко А. М. Аналіз сценаріїв як інструмент протидії ризикам взаємодії страховиків і комерційних банків / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – № 10 (100). – 2009. – С. 88–96 (0,67 друк. арк.).
18. Єрмошенко А. М. Параметри успіху взаємодії страхового сектору і банківської сфери / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – № 4. – 2010. – С. 204–211 (0,53 друк. арк.).

19. Єрмошенко А. М. Дистрибуція фінансових продуктів в контексті взаємодії страховиків і банків / А. М. Єрмошенко // Вісник КНТЕУ. – № 3. – 2010. – С. 49–56 (0,48 друк. арк.).
20. Єрмошенко А. М. Деякі чинники максимізації ефективності інтеграції страховиків з банківськими установами / А. М. Єрмошенко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Харків : ХІБС НБУ. – випуск I (8). – частина 2. – 2010. – С. 30–35 (0,47 друк. арк.).
21. Єрмошенко А. М. Підходи до оцінки ефективності інтеграції страхових компаній з банками / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №10 (112). – С.117-124. (0,51 друк. арк.).
22. Єрмошенко А. М. Інтеграція фінансових послуг в контексті взаємодії страховиків і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2(29). – С. 129–135 (0,67 друк. арк.).
23. Єрмошенко А. М. Управління ризиками взаємодії страхових компаній з банками / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6 (120). – С. 191–200 (0,72 друк. арк.).
24. Єрмошенко А. М. Світовий досвід функціонування органів розгляду спорів у сфері фінансових послуг / А. М. Єрмошенко, Л. В. Єрмошенко // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 2. – С. 38–46 (0,60 друк. арк.). *Особистий внесок*: досліджено основні характеристики побудови органів розв'язання спорів у світовому контексті; обґрунтовано процедурні етапи в органах вирішення спорів між споживачами фінансових послуг і фінансовими установами у контексті інтеграції страховиків з банками. (0,30 друк. арк.).
25. Єрмошенко А. М. Корпоративне управління як стратегічний чинник розвитку інтеграції страхових компаній з банками / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 200–209 (0,67 друк. арк.).
26. Єрмошенко А. М. Показники оцінювання динаміки розвитку інтеграції у контексті створення механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні / А. М. Єрмошенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 2 (18). – С. 131–135 (0,38 друк. арк.).
27. Єрмошенко А. М. Механізм інтеграції страхових компаній з банками у системі взаємодії учасників фінансового ринку / А. М. Єрмошенко // Науковий журнал “Бізнес Інформ”. – 2012. – № 6. – С. 152–155 (0,45 друк. арк.).
28. Єрмошенко А. М. Управління операційними і кредитними ризиками страхових компаній як складова механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні / А. М. Єрмошенко // Науковий журнал “Бізнес Інформ”. – 2012. – № 7. – С. 127–132 (0,61 друк. арк.).
29. Єрмошенко А. М. Складові механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні / А. М. Єрмошенко // Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням регіональної економіки : зб. наук. пр. Донецького державного університету управління. – (Серія “Економіка”). – 2012. – Т. XIII. – Вип. 223. – С. 320–334 (0,36 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях

30. Єрмошенко А. М. Сучасні альтернативні стратегії страхових компаній України / А. М. Єрмошенко, Л. В. Єрмошенко // Розвиток фінансово-правового забезпечення сучасної економіки : матеріали Міжнар. наук.-практ конф., м. Донецьк, 27 жовтня 2007 р. / відп. ред.: к.е.н. І. П. Подмаркова. – Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2007. – С. 82–83 (0,08 друк. арк.). *Особистий внесок*: обґрунтовано типи альтернативних стратегій страхових компаній (0,04 друк. арк.).
31. Єрмошенко А. М. Дослідження способів взаємодії страховиків і банків / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Ялта, 14–16 травня 2008 р. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – С. 114–115 (0,08 друк. арк.).
32. Yermoshenko A. Basic solvency requirements in the context of co-operation of insurance companies and credit institutions in Ukraine and EU / A. Yermoshenko // Insurance in View of Challenges of 21st Century : II International Conference Abstracts, 24-25 November 2008, Czerniejewo, Poland). – P. 8–9 (0,06 друк. арк.).
33. Єрмошенко А. М. Аналіз сценаріїв як дієвий метод нейтралізації ризиків взаємодії страховиків і банків у кризових умовах / А. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва в Україні : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 13–15 травня 2009 р. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – С. 128–130 (0,08 друк. арк.).
34. Єрмошенко А. М. Ризики взаємодії представників банківського і страхового секторів / А. М. Єрмошенко // Проблеми формування нової економіки XXI століття : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 25–26 грудня 2009 р. – Т.4. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2009. – С. 62–64 (0,08 друк. арк.).
35. Ермошенко А. Н. Особенности построения системы корпоративного управления при взаимодействии страховых компаний и банков / А. Н. Ермошенко // Инновационные процессы и корпоративное управление : материалы II Международной заочной научно-практической конференции 15–30 марта 2010 г., г. Минск / редкол. : В. В. Апанасович [и др.]. – Минск : Национальная библиотека Беларуси. – С. 149–152 (0,22 друк. арк.).
36. Єрмошенко А. М. Корпоративна соціальна відповідальність в системі інтеграційних відносин страховиків і банків / А. М. Єрмошенко // Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молодих учених, м. Київ, 10 березня 2010 р. / за ред.: С. О. Гуткевич, Т. Л. Мостенської. – К. : НАКККіМ, 2010. – С. 76-78 (0,09 друк. арк.).
37. Ермошенко А. Н. Исследование наиболее проблемных случаев интеграции страховых компаний и банков / А. Н. Ермошенко // Современные тенденции в экономике и управлении: новый взгляд : сборник материалов II Международной научно-практической конференции, г. Новосибирск / под общ. ред. С. С. Чернова. – Новосибирск : Издательство “СИБПРИНТ”, 2010. – С. 209–213 (0,30 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Єрмошенко А. М. Механізм інтеграції страхових компаній з банками. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2012.

Дисертація присвячена розвитку й уточненню теоретичних положень, організаційно-економічних, інформаційно-аналітичних і правових засад формування механізму інтеграції СК з банками з метою підвищення ефективності і зниження ризиків їхніх взаємовідносин.

У дисертації обґрунтовано теоретичні засади інтеграції і складові механізму інтеграції страхових компаній з банками, досліджено основні передумови розвитку інтеграційних процесів між страховими компаніями і банками, а також вплив цих фінансових установ на стабільність фінансового ринку, виявлено сучасні стратегії інтеграції страхових компаній з банками.

У роботі проведено дослідження видів державної політики, а також підходів до державного регулювання інтеграції страхових компаній з банками, аналізу складових захисту прав споживачів фінансових послуг у контексті інтеграції цих фінансових установ.

У дисертації проаналізовано форми інтеграції страхових компаній з банками, види фінансових послуг в контексті їхньої інтеграції, основні тенденції розвитку банківського страхування, досліджено фінансовий конгломерат як форму реалізації інтеграційних процесів страхових компаній з банками.

Виявлено чинники ризиків інтеграції страхових компаній з банками з боку страхового ринку, розроблено класифікацію ризиків інтеграції СК з банками, встановлено існуючі інструменти попередження і нейтралізації ризиків інтеграції цих фінансових установ, обґрунтовано особливості управління ризиками в контексті різних форм інтеграції страхових компаній з банками, проаналізовано чинники неплатоспроможності і банкрутства СК у контексті їх інтеграції з банками.

Обґрунтовано чинники розвитку механізму інтеграції страхових компаній з банками і шляхи забезпечення його ефективного функціонування; напрями подальшого розвитку механізму інтеграції СК з банками в Україні, сформульовано підходи до корпоративного управління в процесі інтеграції цих фінансових установ, обґрунтовано засади інформаційно-аналітичного забезпечення, а також наукові підходи до формулювання показників оцінювання інтеграції страхових компаній з банками.

Ключові слова: інтеграція, взаємодія, механізм інтеграції, страхова компанія, банк, фінансова конвергенція, банківське страхування, фінансовий конгломерат, інтеграція фінансових послуг.

АННОТАЦИЯ

Ермошенко А. Н. Механизм интеграции страховых компаний с банками. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”. – Сумы, 2012.

Диссертация посвящена развитию и уточнению теоретических положений, организационно-экономических, информационно-аналитических и правовых основ формирования механизма интеграции страховых компаний с банками с целью повышения эффективности и снижения рисков их взаимоотношений.

В диссертации обоснованы теоретические основы интеграции страховых компаний с банками, исследованы основные предпосылки развития интеграционных процессов между ними, а также влияние этих финансовых учреждений на стабильность финансовой сферы, выявлены современные стратегии интеграции страховых компаний с банками.

Обосновано, что с точки зрения теоретического подхода, интеграция страховых компаний и банков может быть реализована за счет сделок слияний/поглощений, географического расширения деятельности, интеграции процессов разработки и дистрибуции финансовых продуктов или путем организации стратегических альянсов. Это позволило классифицировать формы интеграции страховых компаний с банками в соответствии с ее уровнем и конечным продуктом: сотрудничество на основе соглашения о совместной деятельности / агентского соглашения (слабый уровень интеграции); создание новой страховой компании совместными усилиями страховой компании и банка (средний уровень интеграции); создание финансовой холдинговой группы / покупка банком страховой компании, или наоборот (полная интеграция).

В работе проведено исследование видов государственной политики, а также подходов к государственному регулированию интеграции страховых компаний с банками, анализ составляющих защиты прав потребителей финансовых услуг в контексте интеграции этих финансовых учреждений.

Установлено, что ключевой задачей органов регулирования рынка финансовых услуг в контексте интеграции должно быть устранение фрагментарности регулятивного подхода к интеграции страховых компаний с банками. Доказано, что, учитывая курс Украины на европейскую интеграцию, необходимо обеспечить соответствие отечественного законодательства и директив ЕС, что будет способствовать повышению эффективности надзора за финансовым рынком, а также качества предоставления финансовых услуг.

Проведена диагностика основных форм интеграции страховых компаний и банков, а также видов финансовых услуг в контексте их интеграции, проанализированы основные тенденции развития банковского страхования, исследован

финансовый конгломерат как форма реализации интеграционных процессов страховых компаний с банками.

Выявлены факторы рисков интеграции страховых компаний с банками со стороны страхового сектора, разработана классификация рисков интеграции страховых компаний с банками, выявлены существующие инструменты предупреждения, минимизации и нейтрализации таких рисков; обоснованы особенности управления рисками в контексте различных форм интеграции; определены факторы неплатежеспособности и банкротства страховых компаний в процессе их интеграции с банками.

Обоснованы пути и концепция дальнейшего развития интеграции страховых компаний с банками в Украине, сформулированы подходы к корпоративному управлению в процессе интеграции этих финансовых учреждений и построению системы информационно-аналитического обеспечения, а также научные подходы к формулированию показателей интеграции страховых компаний и банков.

В результате исследования обосновано, что механизм интеграции страховых компаний с банками следует трактовать как совокупность субъектов, объектов и форм интеграции, инструментов управления интеграцией, которые составляют подсистемы механизма, функционируют на основе взаимозависимых связей и целью которых является достижение его единства и целостности. Вместе с тем интеграция СК с банками – это процесс их взаимодействия, результатом которого является достижение единства и целостности бизнес-процессов, связанных с удовлетворением интересов собственников, государства и потребителей.

Инструментами повышения эффективности интеграции являются: в разрезе субъектов интеграции – эффективный пруденциальный надзор, управление рисками интеграции со стороны страхового рынка, а также риском ликвидности, операционным и кредитным рисками, защита прав потребителей; в разрезе объектов интеграции – расширение ассортимента финансовых услуг, разработка системы оплаты труда и мотивации, формирование системы дистрибуции финансовых услуг, нахождение новых клиентских сегментов.

Ключевые слова: интеграция, взаимодействие, механизм интеграции, страховая компания, банк, финансовая конвергенция, банковское страхование, финансовый конгломерат, интеграция финансовых услуг.

SUMMARY

Yermoshenko A. M. Integration mechanism of insurance companies with banks. – Manuscript.

A thesis for the degree of Doctor of Economic Sciences in speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – State Higher Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2012.

The thesis is devoted to the development and specification of theoretical positions, organizational, economic, informational, analytical and legal bases of insurance

companies and banks integration mechanism formation aimed at increasing the efficiency and reducing risks of their cooperation.

The theoretical basis of integration and components of the relevant integration mechanism are studied, basic preconditions for the development of integration processes between insurance companies and banks, as well as the impact of named financial institutions on the stability of financial markets is brought out, modern integration strategies of insurance companies with banks are grounded.

The paper studies the types of state policy, as well as the state regulation approaches in the sphere of integration between insurance companies and banks. The components of consumer protection of financial services in the context of integration of these financial institutions are analyzed. The forms of integration of insurance companies with banks together with financial services in the context of their integration are defined. Risk management tools based on different forms of integration of insurance companies with banks are grounded.

The factors of integration mechanism of insurance companies with banks and ways to ensure its effective functioning are justified as well as the directions for further development of the suggested integration mechanism in Ukraine. The principles of informational and analytical support and approaches for the formulation of indicators evaluating the integration of insurance companies with banks are defined.

Key words: integration, cooperation, integration mechanism, insurance company, bank, financial convergence, bancassurance, financial conglomerate, financial services integration.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
О. В. Козьменко

Підписано до друку 12.10.2012.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 1,9.
Гарнітура Times. Тираж 120 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160 від 10.04.2008

